

Самчик Анна, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
фізико-математичного факультету
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

Науковий керівник: Чемерис Ольга, кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри алгебри та геометрії,
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Активний процес реформування системи освіти України, пов'язаний з впровадженням концепції Нової Української школи (НУШ) обумовлює необхідність професійного розвитку педагогічних працівників. Однією з ключових складових професійної компетентності, що має безпосередній вплив на якість навчального процесу є методична грамотність. В умовах активної трансформації парадигми освіти та значного технологічного прогресу, розвиток методичної грамотності вчителів набуває все більшої актуальності, адже звичні їм методи навчання можуть втрачати свою ефективність.

Сучасна освіта ставить перед педагогом вимогу не лише предметних знань високого рівня, але й володіння різноманітними методиками, технологіями та підходами до організації навчального процесу, вміння оперативно пристосовуватися до нових умов і систематично підвищувати рівень педагогічної майстерності. Методична грамотність дозволяє педагогу результативно організовувати, втілювати та аналізувати освітню діяльність, застосовуючи найбільш дієві методи, форми та засоби навчання у відповідності до конкретних педагогічних обставин. Розвиток методичної грамотності є безперервним процесом, що вимагає постійного самовдосконалення та адаптації до змін в освітній галузі.

Дослідженням поняття та аспектів методичної грамотності, а також методів розвитку методичної компетентності присвячено велику кількість наукових робіт, як закордонних так і вітчизняних. Серед українських науковців які здійснювали свою діяльність в даному напрямку виділимо таких як: Борисова А.О., Зорочкіна Т.С., Галайко Ю.А., Чабан О.В., Дубасенюк О.А., Зязюна І.А., Пометун О.І., Коваль Л.В., Чабан О.В., Надточій Н.В., Іващенко І.І. Проте динамічність змін у освітньому середовищі зумовлює необхідність постійного оновлення і розширення наукових розвідок у цьому напрямі.

Метою статті є визначення ключових шляхів розвитку методичної грамотності та визначення найефективніших із них через проведення опитування серед педагогів.

Методична компетентність вчителя – основа професійної майстерності, що визначає результативність навчального процесу в контексті швидких змін освітніх моделей. Результативний розвиток цієї ключової компетенції відбувається через застосування різноманітних шляхів, кожен з яких відіграє свою важливу роль. [1] Існують різні шляхи її розвитку, наведемо їх схематично:

Схема. 1. Шляхи розвитку методичної грамотності вчителя

На схемі 1.1. на нашу думку відображено п'ять найбільш поширених, та найбільш ефективних способів, якими педагогічні працівники можуть скористатись для підвищення свого професійного рівня та методичної грамотності зокрема. [2]

Підвищення кваліфікації через освітні програми. Підвищення кваліфікації є невід'ємною складовою професійного розвитку кожного педагога. Воно надає змогу своєчасно та системно оновлювати знання, знайомитись з найновішими педагогічними технологіями та сучасними методиками, котрі розроблено провідними фахівцями цієї галузі, або затверджено на загальнодержавному рівні. Участь в тренінгах, курсах, вебінарах, семінарах, програмах перекваліфікації допомагає вчителю отримувати чітко структуровану інформацію під керівництвом досвідчених викладачів, а також підтвердження набутих компетенцій у вигляді сертифікатів або свідоцтв. Це сприяє не лише розширенню вже наявної теоретичної бази, але й формуванню практичних умінь інтегрувати здобуті знання в своїй педагогічній діяльності.

Розвиток творчих підходів до викладання. Він передбачає вихід за межі традиційних шаблонів, експериментування з різними методами та формами організації діяльності в освітньому процесі, використання нестандартних завдань та створення середовища стимулюючого до навчання. Творчий вчитель має здібність адаптувати наявний навчальний матеріал до індивідуальних потреб учнів, їх особливостей та сфер інтересів, використовуючи елементи ігор та гейміфікації, проблемного навчання, проектної діяльності, інтерактивних технологій. Розвиток творчих підходів вимагає від вчителя постійного самовдосконалення, вивчення нових педагогічних концепцій та готовності до експериментів у власному навчальному процесі.

Рефлексивна діяльність і самоаналіз. Передбачає регулярне осмислення власної педагогічної практики, аналіз професійних успіхів та невдач, виявлення своїх сильних та слабких сторін, а також визначення напрямків подальшого розвитку своєї діяльності. Рефлексія може здійснюватися у різних формах: ведення педагогічного щоденника, аналіз проведених уроків (самостійно або з колегами), осмислення зворотного зв'язку від учнів та батьків, участь у методичних обговореннях. Самоаналіз

включає в себе об'єктивну оцінку власної методичної майстерності, відповідності навчального процесу поставленим цілям та очікуваним результатам. Вчитель, який практикує рефлексію та самоаналіз, здатний об'єктивно оцінити свою роботу, виявити проблемні зони та внести необхідні правки у свою педагогічну діяльність.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Володіння ІКТ дозволяє педагогу ефективніше організовувати навчальний процес, використовувати електронні освітні ресурси, створювати інтерактивні навчальні матеріали (презентації, відео, тести, інтерактивні вправи), організовувати онлайн-навчання та комунікацію з учнями та батьками. Вчитель, який володіє ІКТ, може використовувати онлайн-платформи для організації дистанційного навчання, проводити інтерактивні опитування та тестування, використовувати хмарні технології для обміну інформацією та співпраці. [4]

Обмін досвідом з колегами. Спілкування з іншими вчителями, участь у методичних об'єднаннях, педагогічних радах, конференціях, семінарах, майстер-класах дозволяє педагогам ділитися власними напрацюваннями, знайомитися з інноваційними методиками та підходами, отримувати зворотний зв'язок та підтримку від колег. Обмін досвідом сприяє збагаченню методичного арсеналу вчителя, розширенню його професійного кругозору та стимулює до пошуку нових ефективних рішень. Участь у професійних спільнотах, як онлайн, так і офлайн, дозволяє вчителям відчувати підтримку, отримувати нові ідеї та вдосконалювати свою методичну майстерність у співпраці з однодумцями. [3]

З метою визначення найбільш ефективного з точки зору вчителя шляху підвищення рівня методичної грамотності нами було проведене опитування серед 70 вчителів різних предметів Житомирської області. Зокрема було запропоновано відповісти на такі питання: «Чи вважаєте ви необхідним підвищувати рівень власної методичної грамотності?», «Який з запропонованих шляхів підвищення рівня методичної грамотності ви вважаєте найефективнішим?», «Серед запропонованих варіантів підвищення рівня методичної грамотності оберіть ті якими ви користуєтесь в своїй професійній діяльності», «Чи готові ви займатись підвищенням рівня методичної грамотності у вільний від роботи час?».

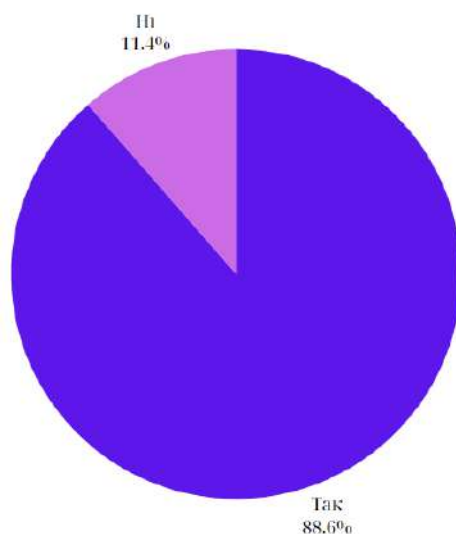

Рис. 1. «Чи вважаєте ви необхідним підвищувати рівень власної методичної грамотності?»

На рис. 1 Відображено статистичні дані стосовно думки вчителів про підвищення рівня методичної грамотності, зокрема більшість (88,6%) вважає це необхідним, а 11,4% з цим не погоджуються. Водночас, лише 6 опитуваних (8,6%) готові приділяти цьому час за межами роботи, коли 62 (91,4%) з цим не згодні.

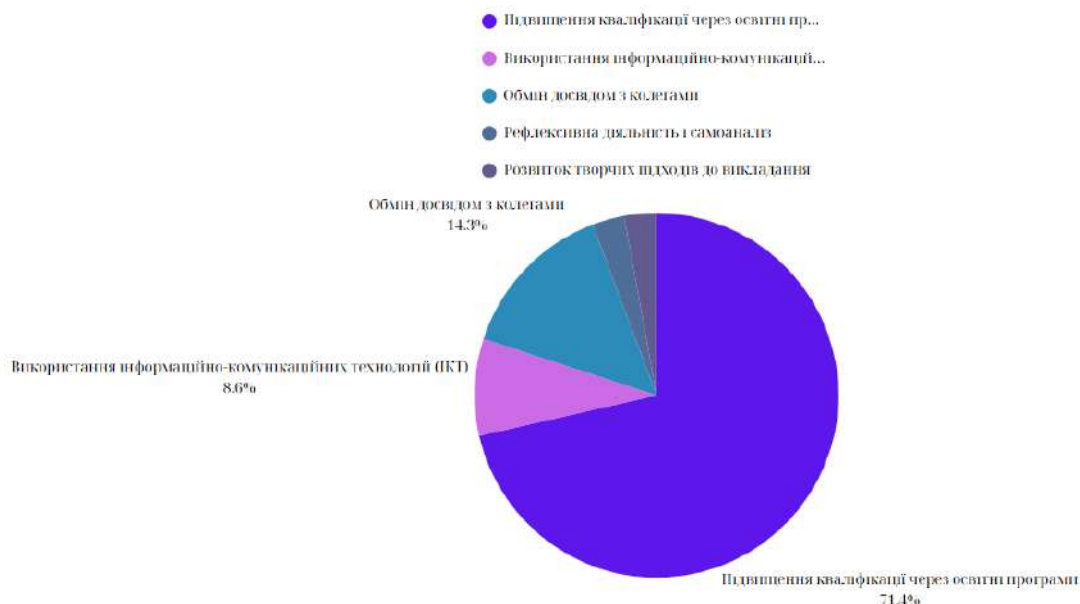

Рис. 2. «Який з запропонованих шляхів підвищення рівня методичної грамотності ви вважаєте найефективнішим?»

Також серед запропонованих варіантів підвищення рівня методичної грамотності майже одногосно було обрано найефективніший, результати наведено на рис. 2, а саме: підвищення кваліфікації через освітні програми (50 осіб – 71,4%), обмін досвідом з колегами (10 осіб – 14,3%), використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) (6 осіб – 8,6%), рефлексивна діяльність і самоаналіз (2 особи – 2,9%), розвиток творчих підходів до викладання (2 особи – 2,9%).

В той самий час, серед запропонованих п'яти шляхів усі 70 вчителів, обрали що мають досвід використання кожного з них в своїй професійній діяльності, а тому результати опитування стосовно найефективнішого шляху можна вважати об'єктивними.

Проведене опитування виявило високий рівень усвідомлення вчителями необхідності підвищення власної методичної грамотності. Найбільш ефективним шляхом педагогіки вважають підвищення кваліфікації через освітні програми, хоча й активно використовують інші підходи, такі як обмін досвідом, ІКТ, самоаналіз та розвиток творчості.

Однак, низька готовність вчителів займатися самоосвітою у вільний час вказує на потенційну проблему, яка потребує уваги з боку освітніх управлінь та закладів. Для забезпечення постійного професійного зростання педагогів необхідно створювати сприятливі умови, які б включали не лише формальні програми підвищення кваліфікації, але й заохочували б до обміну досвідом, використання сучасних технологій та самостійного навчання, можливо, шляхом інтеграції цих процесів у робочий час або пропонуючи більш гнучкі та мотивуючі форми професійного розвитку. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на

виявлення причин низької готовності до самоосвіти та розробку ефективних стратегій для її стимулювання.

Список використаних джерел:

1. Грицай Н. Б. (2012). Методична культура як важливий компонент системи методичної підготовки майбутнього вчителя біології.
2. Марченко Н. В. Форми підвищення кваліфікації вчителів. Актуальні питання гуманітарних наук (2019). 2(24). С.148-153. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/24.176839>.
3. Друшляк М. Г., Юрченко А. О., Розуменко А. М., Розуменко А. О., Семеніхіна, О. В. (2021). Ефективні форми навчання для підвищення кваліфікації вчителів. Електронне наукове фахове видання “ВІДКРИТЕ ОСВІТНЄ Е-СЕРЕДОВИЩЕ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ”, (10), 77-88.
4. Захар, О. Г. (2014). Використання інтернет-технологій у процесі підвищення кваліфікації вчителів. Комп'ютер у школі та сім'ї, (5), 7-9.